

До
Съдийската колегия на
Висшия съдебен съвет

ДОКЛАД

от Майя Русева, съдия във Върховен касационен съд
член на Консултативния съвет на Европейските Съдии /CCJE/

Уважаеми Дами и Господа,

Във връзка със задължението ми да информирам регулярно Висшия съдебен съвет за дейността си в Консултативния съвет на Европейските съдии, заявявам следното:

През периода 12.11.25г. - 14.11.25г. в гр.Страсбург, Франция, се проведе двадесет и шестото пленарно заседание на Консултативния съвет на европейските съдии /CCJE/, в което участвах.

Работата на форума бе фокусирана върху приемането на Становище (двадесет и осмо по ред) на вниманието на Комитета на Министрите на Съвета на Европа за значението на благосъстояние на съдиите за правораздаването. Проектът за същото, изготвен от работна група и научен експерт на база предварително попълнени и изпратени от делегациите въпросници, след обсъждането му и внасяне на съответни изменения и допълнения, бе приет.

Темата е разгледана през призмата на съответните инструменти на органите и институциите на Съвета на Европа, предходни Становища на CCJE и други релевантни документи. Становището №.28 изследва въпроси, свързани с това как може да се защити и насърчи благосъстоянието на съдиите, за да се подобри качеството и ефективността на работата им и да се подкрепят съдебната независимост и непристрастност като основни компоненти на правилно функциониращата съдебна система. Очертан е контекста, в който е изготвено - при отчитане на сериозните предизвикателства през последните години, които застрашават основни принципи и права, свързани с изпълняваната от съдиите жизненоважна функция в обществото като пазители на върховенството на закона, защита на основните човешки права и надлежно правораздаване, поддържане на механизми за контрол и баланс върху изпълнителната власт, гарантирайки, че тази власт не се упражнява произволно или без отчетност. Посочено е, че пандемията от COVID-19, нарастващата демократична нестабилност, войната и глобалните конфликти представляват присъщи заплахи за върховенството на закона; липсата на уважение към съдебната

независимост от страна на правителство, парламент, медии и социални медии е все по-сериозен проблем; естествено последствие от правото на публично разглеждане, гарантирано от член 6 ЕКЗПЧОС, е, че съдиите са изложени на засилен критичен поглед и предизвикателства; разпространението на дезинформация уврежда репутацията на съдебната система и създава натиск върху независимостта ѝ и вземането на решения - като на този фон възникват опасения относно благосъстоянието на съдиите, вкл. тяхната лична безопасност и сигурност, които имат пряко влияние върху качеството и ефективността на съдебната работа и интегритета и правилното функциониране на съдебната система.

За нуждите на Становището понятието „благосъстояние на съдиите“ е дефинирано като непрекъснат процес, който позволява на съдиите да се развиват във всички аспекти на професионалния си живот и като минимум да поддържат физическо и психическо здраве, необходимо за ефективното и ефикасно изпълнение на съдебните им задължения, при независимост, безпристрастност и почтеност; то е многоизмерно и включва положителни аспекти като ангажираност с работата, мотивация и удовлетворение от работата, както и отрицателни такива, включително психологическо напрежение, тревожност, депресия, изчерпване и травма, предизвикана от работата.

Подчертана е изключителна важност на полагането на системни усилия за защита и насърчаване на благосъстоянието на съдиите. Формулирани са и принципите, които ССЈЕ препоръчва да се спазват при осъществяване на инициативите за защитата, насърчаването и подкрепата му:

1/ благосъстоянието на съдиите е от съществено значение за правораздаването; съдебната власт трябва да поеме отговорността за разработването и поддържането на стабилна рамка за управление, която го признава като съществена предпоставка за съдебната независимост, безпристрастност, качество и ефективност, както и за върховенството на закона;

2/ съдебната власт трябва да се ангажира изцяло и да подкрепя инициативи, които защитават, укрепват и подобряват положителните характеристики на съдийската работа (например целесъобразна и значима работа, автономност и независимост), като същевременно минимизират нейните отрицателни страни; инициативите трябва да повишават осведомеността относно необходимостта да се гарантира, че условията на работа на съдиите, като например тяхната натовареност, физическа среда и възнаграждение, са разумни, за да подкрепят тяхното благосъстояние;

3/ инициативите трябва да се фокусират върху предотвратяването на екстремен и ненужен стрес и да се организират с активното участие на съдиите, за да се гарантира, че се правят подходящи, реалистични и практични промени;

4/ от жизненоважно значение е във всички съдилища да бъдат въведени ефективни системи, процеси и системи за мониторинг за оценка и наблюдение на заплахите за физическата, психологическата и цифровата безопасност и сигурност на съдиите; държавата има задължението да разследва и преследва криминални деяния, засягащи безопасността и сигурността на съдиите, и да прилага допълнителни мерки за тяхната защита и за защитата на семействата им, когато безопасността и сигурността им са изложени на голям риск;

5/ трябва да се насочат усилия към борба със стигматизацията в съдебната система, така че съдиите да се чувстват уверени да изразяват опасения си относно своята безопасност, сигурност и благосъстояние;

6/ политиката по отношение на човешките ресурси трябва да бъде справедлива и прозрачна, за да подкрепя назначаването и задържането на съдебните назначения; политиките и процесите трябва да подкрепят кариерното развитие на съдиите и професионалната им сигурност, както и да предлагат възможности за обучение и развитие и за баланс между личния и професионалния живот;

7/ следва да се насърчават положителни практики на лидерство и да се създават ефективни канали за комуникация, така че всички съдии да имат пълна яснота и сигурност по всички въпроси, които ги засягат;

8/ трябва да се развиват приобщаващи съдебни култури и социални мрежи, за да се подкрепят колегиалността, професионалната идентичност, приобщаването и принадлежността сред съдиите, като се признават ползите от такива положителни социални взаимодействия за съдебното благосъстояние;

9/ асистивни технологии следва да се използват само за подкрепа и укрепване на върховенството на закона и не трябва да се ползват за предсказване или заместване на индивидуалното вземане на решения от съдията;

10/ следва да се създават подходящи канали за комуникация, за да се гарантира, че съдиите са добре информирани и имат възможност да участват в проектирането, разработването и усъвършенстването на технологиите;

11/ на национално и европейско равнище на съдиите трябва да се предоставя навременна подкрепа и да имат достъп до обучение, което да им помогне да изпълняват своите функции безопасно и ефективно; трансграничният обмен и обучението на европейско равнище биха позволили обмен на най-добри практики;

12/ обучението следва да обхваща ефективното управление на стреса и специализирани теми като управление на трудни дела и реагиране на косвена травма; всички съдии трябва да имат достъп до програми за обучение и образование, които да подкрепят тяхното благосъстояние на всички етапи от кариерата им;

13/ всеки съдия трябва да предприема активни мерки за поддържане на своето благосъстояние; за да им се помогне в това, съдиите следва да имат достъп до индивидуални мерки за подкрепа, които да допълват общодостъпните програми за обучение; тези мерки трябва да бъдат персонализирани, за да отговарят на индивидуалните нужди и да подкрепят съдиите при всякакви конкретни предизвикателства, с които могат да се сблъскат; достъпът до услуги по професионално здравеопазване трябва да бъде финансиран и да бъде на разположение на доброволна основа;

14/ когато физическо или психическо заболяване или травма е довело до период на отсъствие от съдебни задължения, трябва да се предприемат мерки за осигуряване на безопасно завръщане на работа, с подходяща индивидуална подкрепа, ако е необходимо.

Становище №.28 предоставя концептуална рамка, изброява основните предизвикателства пред съдебната работа, описва инициативи за защита на благосъстоянието на съдиите и завършва с набор от препоръки за необходими инициативи, мерки и действия. То включва секции както следва: I. Въведение: контекст, мотивация, цел и обхват на Становището; II. Дефиниране на понятието „благосъстояние на съдиите“; III. Предизвикателства на съдебната работа: 1/ натоварване и времеви натиск; 2/ излагане на травматичен материал; 3/ използване на изкуствен интелект (AI) и други асистивни технологии; 4/ предизвикателства при финансирането; 5/ политическа намеса; 6/ заплахи за личната безопасност и сигурност; 7/ война и глобален конфликт; IV. Инициативи за защита на благосъстоянието на съдиите: (А) Общо управление и отчетност; (Б) Превенция – 1/ опазване на личната безопасност и сигурност; 2/ прозрачност и дестигматизиране на стреса; 3/ справедливи и прозрачни практики в областта на човешките ресурси; 4/ насърчаване на позитивното лидерство; 5/ развитие на приобщаващи съдебни култури и социални мрежи; 6/ внедряване и поддържане на асистивни технологии; (В) Обучение и образование; (Г) Индивидуални мерки за подкрепа; (Д) Връщане към съдебните задължения; V. Препоръки.

В отговор на поканата, отправена към ССЈЕ от Председателя на Европейския съд по правата на човека съгласно член 36 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи, бяха приети и коментари по делото *Kuijt* срещу Нидерландия (жалба №.19365/19).

След обсъждане на бъдещи теми на Становища бе взето решение следващото такова - за 2026г., да бъде фокусирано върху използването на изкуствения интелект (AI) в работата на съдиите.

Понастоящем на български език са преведени всички приети досега Становища и Магна Харта и те са на разположение на интернет страницата на КСЕС предвид предоставянето им от мен след обезпечаване на превода им. В изпълнение на задължението на държавите-членки за превод на приетите Становища следва да се предприемат мерки в тази насока и се

извърши необходимото от Висшия съдебен съвет и Министерството на правосъдието за обезпечаване на официален превод на последното Становище от 2025г.

Към настоящия доклад представям текста на окончателната версия на Становище №.28 (2025) /след финализиране, техническа обработка и официално разпространение/ на английски език и попълнения от мен на английски език въпросник, своевременно изпратен във фазата по подготовката на Становището.

Приложение:

1. Въпросник във връзка с изготвянето на Становище №.28 (2025) на ССЈЕ.
2. Становище №.28 (2025) на ССЈЕ.

7.01.2026г.

гр.София

С уважение:

/Майя Русева/
съдия във Върховен касационен съд/